

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an
3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fe care
Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescã-politicã.

Insertiuni

Un şir garmond:
o datã 7 cr., a dóua órã
6 cr., a treia órã 5 cr.,
şi de fiesce care publi-
caţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea,
sã se adreseze la »Re-
dactiunea şi Admini-
stratiunea Unirii«
în
Blaş.

Anul VII.

Blaş 12 İuniu 1897.

Numérul 24.

De Rusalii.

E sêrbãtórea Sfintului Spirit. E momentul, în care cu deosebî ni-se impune datorinţa de a ne ridica gândul la Dumnezeirea cea în trei feţe, carea ne-a zidit, ne-a răscumpêrat şi ne-a sfinţit.

Spirit, — străină vorbã în ziua de azi. Materia îşi serbezã cele mai neînfrinate orgii. Şi cei ce ne credem a fi servitorî ai lui Dumnezeu, rîvnim bunãtãţile lumesci. A rare ori se întimplã, sã dãm cevaşi atenţie şi spiritului nostru. Cufundaţi sintem cu toţii în valurile materiei. Uităm cu toţii, cã Spirit este Dumnezeu, şi cã cei ce se închinã Lui, cade-se, ca sã i-se închine cu spiritul şi cu adevêrul, şi cã nimica nu ne-ar folosi, de am dobîndi lumea întregã, ér sufletul ni-l-am perde.

Cât este de sublimã credinţa noastră! Ea e dumnezeescã, pentru cã prin multe semne a adevêrit-o Dumnezeu. Dar şi dacã nici un semn nu s'ar fi făcut pentru ea, totuşi ar trebui sã recunoşcem dumnezeesca ei fire, în datã ce ne vom da samã, cã acéstã sfinţã religie a fost aceea, carea a împedecat némul omenesc de a se îneca în noianul lumii materiale, şi carea a fãlfãit pururea stégul nematerialitãţii, al nemuririi, al destinelor mai înalte şi înãlţãtore.

Spiritul sfint este iubirea ipostaticã. Spiritul Sfint e cercul acela necuprins, care légã în cea mai desevarşitã unire a firii cele trei feţe deosebite ale Dumnezeirii. Şi Isus Christos, dumnezeescul

nostru Răscumpêrãtor, care pentru dragostea noastră s'a făcut nouë asemenea chip de serv luând, a vrut şi Tatãlui sêu ceresc s'a rugat, ca sã fim uniţi, pe cum una este El cu Tatã şi cu Spiritul. Isus Christos de esemplar al unirii noastre a statorit unitatea celor trei feţe dumnezeesci, carea este cea mai desevarşitã din tóte, e unitatea firii absolut simple a lui Dumnezeu.

Cum împlinim noi porunca acéstã dumnezeescã? Cufundaţi cum sintem în ale lumii valuri, cercãm înainte de tóte binele nostru, comoditatea noastră, folosul nostru. Şi dacã ajungerea la ele ar întimpina pedeci, trecem preste ele şi nu bågãm în samã, cã óre trecênd preste ele nu cãlcãm în picioare dreptul altuia. Cãutãm înainte şi mai pe sus de tóte binele nostru, mãcar cã scris este: „Cãutaţi mai întâiu împêrãţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi cele alalte se vor adauge vouë.“

Spiritul Sfint este adevêrul. Cãnd va veni acela, Mângãitorul Spiritul adevêrului, acela vè va învăţa pe voi tot adevêrul. Şi când veţi sta óre când înainte mai marilor lumii, sã nu vè gândiţi, ce veţi răspunde, pentru cã vè va da vouë în óra aceea Spiritul, ce sã răspundeţi.

Şi totuşi ce facem noi? Noi nu ne încredem în adevêrul fãgãduinţelor ceresci. Noi nu ne rãzimãm în neclãtinatul adevêr al lui Dumnezeu. Noi ne arogãm dreptul şi puterea de a pãtrunde pãnã şi tãinele dumnezeesci uitând, cã

sint fãrã de numêr fenomenele naturale cele mai simple, a cãror esplicare înca nu e datã.

Şi mai pe sus de tóte adevêr nu este în gura noastră. Sintem prunci învãluindu-ne şi purtându-ne de tot vintul invêţãturii viclene. Se ivesce între noi câte un profet mincinos şi cu ifos grozav spune câte verđi uscate, câte frase de atãtea ori imblãtite şi mai de multe ori resfrãnte; şi în loc de a rîde de el, ne luãm dupã vorbele lui şi admirãm chiar înţelepciunea lui. Într'a-devêr a dese ori s'ar pãrè, cã Christos în zãdar s'a rëstignit şi a murit pentru noi.

Spiritul Sfint este şi Mângãitor. Şi óre cercãm noi mângãere în suferinţele noastre la acest nesfãrşit Isvor a tótã mângãerea? Nu uitãm noi, cã în necãsurile vieţii adevêratã mângãere numãi închinarea sufletului nostru înainte lui Dumnezeu póte sã ne dea? Nu uitãm noi, cã mângãerile lumii sint trecetóre şi îngãlãtãne, şi sã mângãerile îi urmèzã cea mai amarã, cea mai desnãdèjduitore decepţiune?

Înotãm dar în pècate. Nici nu putem sã cuprindem fãradenumêrul greşelilor noastre. Ar trebui sã ne dãm în braţele desperãrii.

Una ne este anghira sperãrii noastre.

Este Spiritul Sfint, iubirea, adevêrul şi mângãitorul.

În aceste sfinite şi mãreţe zile sã ascultãm de glasul Pãrintelui nostru, a Preafericitului Patriarch şi Papã Leo,

Feuilleton.

Relaţiunile eclesiastice ale Românilor din Ungaria şi Transilvania în vècul al XV-lea.

(Continuare.)

C.

Relaţiunile eclesiastice ale Românilor.

Cu finea vècului al XIV-lea relaţiunile bisericesci ale poporêlor de rit oriental din Ungaria şi Transilvania, fie fost unite ori neunite schismatice, nu se pãreau a fi fost regulate. Lipsa documentelor în acéstã privinţã ne lasã a ne basa numãi pe acea ipotesã, cã dacã acele poporè au avut parochii cu preoţi şi protopopi, sub iurisdicţiunea cãrora stãteau, a bunã samã cã a trebuit ca sã se ţinã de óreşi care va episcopie de ritul şi naţionalitatea proprie, fie fost aceea în ţarã ori în ţerile limitrofe; au trebuit sã albã o anumitã relaţiune şi organizaţiune bisericescã.

Relaţiunea acéstã în vècul al XV-lea începe mai lãmurit a se arèta şi a se clarifica.

Bulgaria ca ţarã vecinã, cu ierarhie de rit oriental puternicã, deja în vècul al 14-lea era subjugatã prin Turci. Puterea şi iurisdicţiunea anticã a ierarhiei bisericesci de acolo s'a nimicit, şi aşa zicènd s'a împrãştiat parte în Ţara romãnescã, parte în Moldova.

Preotimea şi o parte a poporului pãrãsind ţara a trecut în România şi în Ungaria. Chiar şi fiul regelui Şusman cu numele *Truschni* aflã adãpost în Ungaria cãpè-tãnd de la regele Sigismund ca locuinţã posesiunea regalã *Lipova* cu castrul (1426).

Din Sêrbia, drept în decursul vècului al 15-lea şi în trei intervale vine în Ungaria multime multã de popor. Despotul Sêrbiei Georgiu se dã sub ocrotirea Ungariei, şi fiind suscept în numêrul baronilor regnicolarî capètã dominiî estinse din comitatele Arad şi Zarand locuite de Unguri şi Români nobili cu bisericã christiane şi volachale şi din comitatul Sãtmarelui în *Baea mare* vecinãş cu dominiile puternicilor voivođi români *Sandriu* şi *Georgiu Drag* din Maramurès, şi *Simeon* banul din Megassalla.

Nu numã, ci în actul de împãcãciune închiatã la 1451 între acel despot şi I. Hunyadi, ca o condiţiune ocurã şi aceea, cã la cas când nepóta aceluî despot cu numele *Elisa-*

veta se va mãrita dupã *Matia Corvinul*, dînsa sã rëmãnã în ritul credinţei Grecilor, şi tot de una sã stea spre serviţiul ei *preoţi de rit grecesc*.

Încã o împrejurare. La an. 1370 Archiepiscopia din ţara romãnescã înfiinţatã la 1359 se împarte în douè pãrţi, în cãt se întemeiezã o a dóua mitropolie cu reşedinţa în pãrţile Severinului, sub numire a „*Ungrovalachiei* şi a *Severinului*“. Èrã acéstã se întimplã drept atuncî, când principele Mircea se scria „*Ducele Fãgãraşului* şi *Almasului*, şi *Ban al Severinului*“.

În decursul vècului al XV-lea drept domnia preste *Severin*, *Fãgãraş* şi *Amlaş* era mèrul de cèrtã continuã între voivođii Ţerii romãnesci şi Ungaria, ţinènd fie care acele pãrţi ca absolut necesare pentru întregitatea ţerii, adecã România în contra Ungariei, Ungaria în contra Ţerii romãnesci şi a Turcilor.

Acéstã e cauza, cã preste acele pãrţi acum stãpãnesc Ungaria, acum România. Aşa între anii 1400—1432 Fãgãraşul se ţinea de Muntenia, Vlad fiul lui Mircea încã la 1432 face donaţiuni.

În Severin, mãcar cã între 1400—1430 ocur bani numiţi din partea Ungariei, stã-

și să ne înălțăm mintea și inima la Spiritul Sfânt Dumnezeu.

Să-l rugăm, ca să ne învețe tot adevărul, să ne învețe a ne iubi cu dragostea, cu care Dumnezeu ne-a iubit, să ne învețe a căuta mângăere numai la Dinsul.

Să-l rugăm, să vină, să se sălășluască întru noi, să ne curețe de totă spurcăciunea și să vindece sufletele noastre.

„Telegraful Roman“ în numărul său din 5 a c. zice, că ar fi pierdere de timp a răspunde pe larg la astfel de halucinații, adecă la cele ce am scris noi în numărul din 29 Mai. El cu toate acestea află de bine, ca la cele 24 șire ale noastre să răspundă „pe scurt“ în 132 șire.

Unele din cele ce răspunde ast fel „pe scurt“, sînt explicări de ale sfintei Scripturi după ermeneutica neunită. Pentru ca să le combatem, ne-ar trebui să combatem mai întâiu regulele acestei ermeneutici neunită. Așa ceva înseamnă nu se poate într'un articol de jurnal.

Zice „Tel. Rom.“: „Cât pentru „monstrii“, ce-i ved domni de la „Unirea“ în capii bisericii noastre ortodoxe române“ etc.

Să facă bine și să mai cetască încă o dată, cele ce am scris noi, și pôte că apoi vor vedé, că noi nu despre capii bisericii române neunită am zis, că sînt monstri, ci însă-și biserica română neunită am numit-o monstru cu trei capete.

Mai zice „Tel. Rom.“: „Canonul 34 apostolesc zice, că fie care națiune trebuie să-și aibă arhiepiscopul său, care să stea în fruntea celorlalți episcopi ai aceleia-și națiuni. Și dacă acest canon încă n'a putut fi dus la îndeplinire și în biserica noastră și în cea grecască și în cea rusă, nu biserica ca atare este de vină, ci împrejurările politice nefavorabile națiunii noastre.“

Minciună! Biserica grecască din Grecia liberă își recunoște de cap suprem pe mitropolitul din Atena și nu va să scie de vre o

putere a patriarhului „icumenic“ preste ca. Cest din urmă de fapt e mai marele bisericesc numai al supușilor turcesei neuniți de rit grecesc. — Er ce privește biserica rusască, „Tel. Rom.“ era pe aci, să-și uite, că în Bucovina și Galiția sînt Ruși neuniți, cari n'aș de a face cu sinodul din Petersburg.

La inchiare zice „Tel. Rom.“:

„Ne așteptăm încă la halucinații și mai monstruoase din partea acelor domni, fiindu-ne datori încă cu răspunsul la mai multe întrebări, îndeosebi la întrebarea, că este ore în interesul statului român și a românilor peste tot a introduce unația și în România, și a nu o desființa și aici la noi, ca să fim erăși una precum am fost, de cumva vor răspunde și nu vor tăcé, conform apucăturii iesuitice, de câte ori se ved strimtorăți cu ușa, numai ca poporul sedus de ei să nu ajungă la cunoștința adevărului.“

Ba bine că nu vom fi răspuns și la întrebarea asta. Binevoască dñi de la „Tel. Rom.“ a ceti, cele ce încă în anul 1893 s'aș scris în „Unirea“ despre „Folosele neunirii“ și „Folosele unirii“. Acolo pot să afe răspunsul dorit. Lucrurile acestea s'aș și retipărit și se estind pe 66 pagini în 8.

Dar după ce dlor sînt așa de dornici de un nou răspuns al nostru, li-l dăm.

În „Schollers Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft“ din anul acesta se publică un raport detaiat despre stările din România. În raportul acesta la pag. 452 auctorul scrie și despre înfrîntura, ce o deprind popii neuniți asupra stărilor din România. El scrie între altele și acestea:

„Preoții rurali sau popii sînt înși-și asemenea pământului. Ei vor să se înmulțească și să se aș în acele-și împrejurări de sărăcie și se îmbetă cu ei în crișmă. Cultura lor până acuma se mărginesce la atâta, că sciu puțințel (nothdürftig) să cetască și să scrie. O conducere a poporului la mai bine în privință morală nu se cuprinde în puțințea

acestor popii. Biserica rurală e slab cercetată, aprôpe numai în zile de praznic și aprôpe numai de femeii.“

Rușine, că străinii pot să scrie despre Români ast fel, dar ei scriind ast fel scriu numai adevărul, și meritul e al bisericii neunită. „Priur'o fatalitate fuseși greșită tare, de te rupseși de Roma!“ agrăesce Cesar Boliac cu durere patria sa. Ram rupt fiind din trupina unității catolice, biserica românescă neunită în tocmai ca și cele alalte biserici răsăritene neunită a trebuit să se usce.

Dacă întrebă deci „Tel. Rom.“, că „este ore în interesul statului român și a românilor preste tot a introduce unația și în România“, noi fără temere de a greși răspundem: „Este!“

La cestiunea autonomiei.

„Gazeta Transilvaniei“ în numărul său din 8 a c. reproducend și ea articolul „Catholicii dissidenți“ al lui „Magyar Állam“ zice în introducere:

„Este de interes, ceea ce scrie „Magyar Állam“ mai ales pentru tonul amicabil și plin de dulcătă, ce acestă fôe, cunoscută ca unul dintre organele militante ale șovinismului maghiar, îl fătăresce de o dată pentru sôrtea și viitorul bisericii române unite. Dar este și de importanță, pentru că desvêlue planurile episcopatului unguresc și cursa, ce voesce el să o pună clerului și poporului Mitropoliei de Alba Iulia.“

În numărul său din 9 a c. „Gazeta Transilvaniei“ află, că articolul lui „Magyar Állam“ e „scris, cum se vede, a nume pentru zăpăcirea și ademenirea Românilor uniți în fața marelui pericol, ce-i amenință de fapt din partea așa zisei autonomii catolice“. „Gazeta“ continuă: „Sub masca conciliațiunii și a recunoșterii drepturilor particulare ale Mitropoliei române de Alba Iulia fôea șovinistă maghiară face propagandă pentru „înfrățirea catolică“, care va să zică, pentru începerea bisericii române unite cu biserica catolică maghiară așa, ca în viitor cea dintăiu

pănirea acéstă a fost numai transitorie și nestabilă, ceea ce și de acolo se vede că la 1408, 1412, 1429 diregțoria de ban a fost necomplinită, la 1430 ne întîlnim cu un ban din ordul cavalerilor teutonii, dară la 1431 principele Munteniei Vlad pörtă diregțoria banului, eră la 1432 acela-și Vlad în ortăcie cu Turcii spulberă ordul teutonic colonizat în Severin și-l nimicesce de tot.

Conflictele continue între Turci și Ungaria aș făcut, ca domnia preste Severin, Făgăraș și Amlaș și după 1432 până cătră finea vécului al 15-lea să nu fie stabilă și sigură nici pentru Ungaria nici pentru România.

Ungaria se folosia de ori ce ocaziune, ca să-și asigure și să-și valideze domnia sa preste Făgăraș, în cât la 1467 sub regele Matia se aduce o lege specială, ca țara Făgărașului nimenui să nu se doneze, și domnia Ungariei preste aceea la finea vécului al 15-lea era binișor asigurată.

Cu Severinul înse lucrurile nu stăteaș chiar așa bine. Din contră prin dese devastări și luptele dese decurse pe câmpiile Severinului aș făcut, că acea parte de țară mai mult era supusă puterii turcesei de cât Ungariei.

Ei bine! și din ce causă s'aș amintit aci împrejurările acestea? Din aceea, ca din cele premise să facem concludiunea, că:

a) Dacă puterea ierarhiei bisericesci gr. or. din Bulgaria era înfrîntă, și atăt din acea țară, cât și din Sêrbia de frica Turcilor

mulți locuitori își vor fi căutat adăpost și siguranță în Ungaria, a bună samă că și din membrii ierarhiei vor fi urmat mai mulți poporului refugiat, prin ce parte a obvenit necesitatea de a se constitui comunități bisericesci, parte de a se înmulți și a se întări poporul de rit oriental, firesce mai mult în părțile limitrofe, unde acel popor cu preoțimea își va fi căutat și aflat adăpost la cei de asemenea credință și rit.

De unde a trebuit natural să urzeze, că prin o atare înmulțire a poporului de rit oriental activitatea ierarhiei bisericii de rit oriental din țară să capete o dezvoltare mai puternică și o manifestare mai lamurită.

b) Dacă în Severin prin necurmatele conflicte răsboinice și devastări de o parte siguranța publică era în grad mare amenințată, eră de altă parte domnia Ungariei preste acea țară devenise de tot slăbită și nesigură: nu numai aceea a putut să întrevină, ca o parte bună a poporului din acea țară să-și caute scut și adăpost în părțile Ungariei și ale Transilvaniei vecinașe, oi și aceea, ca pôte drept la dorința și cu învoierea Ungariei, însă-și auctoritatea supremă ierarhică a bisericii de rit oriental din Severin, înțeleg mitropolia gr. or., să-și strămute scaunul său în mijlocul poporului românesc de acela-și rit din Transilvania, unde era scutit de primejdii, ori pentru poporul român din Făgăraș și Almaș, vecinașe cu Severin și supuse domniei sigure a Ungariei, să se întemeieze o episcopie cu reședința în Țara

Făgărașului. Prin evenimentele acestea politice pôte întrevine a bună samă că trebile și relațiunile bisericii de rit oriental din Ungaria și Transilvania aș trebuit să câștige o direcțiune nouă, o întărire și dezvoltare mai marcantă.

De altmintea cum că în vécul al 15-lea pozițiunea și relațiunile ierarhice ale bisericii române de rit oriental aș fost mai lamurite de cât în vécul al 14-lea, ne dovedesc documentele istorice rêmase și cunoscute. Etă:

I. Pentru vécul al 14-lea până acuma nu sînt cunoscute documente, cari ar dovedi esistența vre unei mitropolii ori episcopii române, fie gr. or. schismatice, ori unite. Din contextul literelor confirmaționale ale mănăstirii s. Michail din Maramurș (1391), unde se zice: „si inveniretur quis nostrorum subditorum aut Archiepiscopus aut Episcopus,“ s'ar vedé, că cel puțin în teritoriul iurisdicțional cel fôrte estins al acelei mănăstiri nu era Episcopie ori Archiepiscopie gr. or., căci de ar fi fost, atuncia ar fi trebuit să fie fost cunoscută în Constantinopol.

Ast fel stă lucrul în vécul al 15-lea, când deja se face amintire de mitropolie de rit oriental, cu reședința în centrul poporului român și cu iurisdicțiune preste preoțime și poporul român de rit oriental locuitor nu numai în Maramurș și Satmar, ci și preste poporul rutean de rit oriental din părțile Muncaciului colonizat acolo încă în vécul al 14-lea.

să nu mai fie privită de o biserică românească de sine stătătoare, ci de o „parte constitutivă a bisericii maghiare istorice“. În acest postulat, ce-l ridică „Magyar Állam“ în numele catolicismului și al maghiarismului, se cuprind simburile veninos al întregului său articol. După ce episcopii nostri „până în ziua de azi n'au dat nici cea mai mică explicație, prin care să fi fost cât de puțin lămurită situația“, de cum va în conferențele episcopesci de sub presidiul primatului va fi fost vorbă „de un congres deosebit al Românilor uniți, care să se întrunească după congresul catolic maghiar“, „Gazeta“ conchide: „Sintem nevoiți deci a presupune, că afirmările lui „Magyar Állam“ n'au nici o basă, că nimic nu s'a stabilit cu privire la dreptul de autonomie al bisericii române unite, căci în cazul acesta trebuia să se amintescă de această stabilire și în cuprinsul prealaltelor rezoluțiuni. Sintem siliți a crede, că jocul de la 1871 se repetă literalmente, și că toate se pun în mișcare de acum pentru a ademeni pe Români uniți, ca să între în Congresul catolic și să se declare ast fel ca parte constitutivă a bisericii maghiare istorice. — Sperăm înse că în fața pericolului celui mare și amenințator, arhiepiscopii nostri, în frunte cu Mitropolitul, vor sci să apere împreună cu credincioșii, cu totă energia și cu tot devotamentul, independența și caracterul național al bisericii române unite!“

Frumoșe enunțări întru adevăr! Numai cât ele nu prea consună cu talnica conferență ținută de unăzi în Cluș.

„Gazeta“ e surprinsă, că „se găsește o foie biserică română, care să reproducă fără de nici o observare un ast fel de product al tacticei șoviniste ziaristice, ce militază pentru interesele bisericii maghiare istorice“. Face imputare acestei foi, adică „Unirii“, că nu și-a „dat cât de puțină silință a desluși ea însăși pe credincioșii bisericii române unite asupra cestiunilor, ce ziarul catolic maghiar află de lipsă a le suleva pentru a-și ajunge scopul său“.

În epistola regelui Matia de dno Budae sabbato proximo ante dominicam Laetare 1479 se amintesc Mitropolitul *Iovanychik*, la rugarea căruia preoții români „*graecam fidem tenentes*“ se absolvă de la solvirea „*quaruncumque taxarum ordinariorum quam extraordinariorum*“.

Eră în scrisoarea regelui Vladislav II dno Cassoviae 14 die mensis Maii 1494 cu provocare la literale Patriarhului Antoniu din Constantinopol (1391), referitoare la întemeierea mănăstirii S. Michail din Peri ctul Maramureș, se ezice, că priorul acelei mănăstiri Episcopului de Muncaciū să-i prestea „*sui ordinis reverentiam*“, eră *Archiepiscopului de Transilvania „subiectionem et obedientiam*“.

Aci trebuie să reflectez la părerea întortocată a istoricului *Pesty Frigyes*, care cu puterea ar vré să dovedescă, că Români din Ungaria și Transilvania până la finea vécului al XV-lea nu au avut organizație ierarhică, nici episcopie.

Din îndemnul, că în scrisoarea citată a regelui Matia *Iovanychik* se numesc Mitropolitul *Nandoralbens*, numitul istoric afirmă, că sub acela este de a se înțelege cel din *Belgradul Sêrbiei*.

E drept, că sub regele Matia *Belgradul Sêrbiei* era în stăpânie Ungariei, dară acolo n'a fost *Archiepiscopie* nici *catolică* nici *schismatică*. Episcopul catolic de acolo era supus mitropolitului din Caloce, și într'un document din 1484 episcopul Petru de acolo se numesc *sufraganul episcopului din Vesz-*

Dar grabnică mai pôte fi „Gazeta“ și la bêtănete! Încă nici acum nu s'a convins despre aceea, că graba strică tréba. Dór ar puté să scie din esperința sa cea mai amară, că „Unirea“ nu scrie „de-a rostul“, ci mai întâi își cumpénesce părerea și numai după aceea o publică.

„Tribuna“ în numărul său din 8 a c. scrie:

„Pentru autonomie. Chestiunea autonomiei bisericii române greco-catolice începe a eși tot mai mult la ivélă, și pretinde din ce în ce tot mai multă atențiune.

„E vorba de o mișcare mare a mirenilor, credincioși ai acestei bisericii, pentru care mișcare s'au făcut deja unii pași pregătitori. Nu cunoșcem încă nici cele făcute, nici direcțiunea celor ce se vor face, sau se intenționează a se face. Dar una o credem neclintit: atât poporul credincios, cât și clerul bisericii române unite are același scop, aceeași țintă, — eluptarea autonomiei bisericii lor, deosebit de orî ce altă biserică. Acest punct de vedere e și legitim, și corect și necesar, ca să fie dedus în toate acțiunile pentru autonomie.

„Până ce vom fi în poziție de a cunoșce mai bine, mai de aproape toți pașii, ce s'au făcut, sau se vor face, păstrăm binevoitorea rezervă de până acum.“

Sf. Rusalii și „Revista Orăștiei“. — Pe cum se scie, pe ziua de sf. Rusalii e convocată la Orăștie adunarea generală a *Societății pentru fond. teatrului român*. În dorința de a vedé adunată multă lume în Orăștie, redactorii de la „Revista“ emit următoarele idei păgâne:

„Că serbarea e pusă tocmai pe ziua de Rusalii, nu e genă nici pe voi nici pe creștin. Va puté pentru asta și preotul să alerge la Orăștie, căci sciind ómenii, că e vorba de o adunare românească, de care numai rar ni-se dă, să putem avé, *au chiar să se bucure*, că și preotul lor arată interes pentru

prém. 1) Și óre ținutu-s'a vre o dată Maramureșul orî Transilvania de Sêrbia? Nici când. Din contră, Maramureșul în privință biserică se ținea încă din vécul al 13-lea de iurisdicțiunea episcopului catolic din Transilvania. Regele *Andreiū III* cu d. Budae V-a feria ante festum *Cathedrae B. Petri* 1299 ținutul Maramureșului îl judecă ca apartinător iurisdicțiunii Episcopului transilvan „*Terram Maramorus esse et fuisse intra limites et terminos dioecesis Transilvaniae*“.

Cërta iurisdicțională preste Maramureș între episcopul transilvan și cel din Agria nu a încetat nici după deciziunea regescă mai înainte citată, ci s'a continuat până la finea vécului al 14-lea.

A fară de acesta când la 1463, după mórtea principelui Sêrbiei, regele Matia pune de principe pe *Tornasevičii*, acestuia nici biserică, nici politice nu-i supune nimic din Ungaria.

Dacă mitropolitul *Iovanychik* (Ioanițiu) de la *Nandoralbă* nu este identic cu mitropolitul român de rit oriental din Transilvania, de unde a rêsărit după 15 ani (1479—1494) *Archiepiscopul de Transilvania*? Când și din ce cauză se va fi întemeiat această arhiepiscopie, carea cuget că drept pentru aceea se numesc de „*Transilvania*“, pentru că rêsedința-i i-a fost în *Alba Iulia* sau în *Belgradul Transilvaniei*?

(Va urma.)

1) Pesty »Szörény v. megye Tört. p. 331.

ea mergénd, să lea parte, și dă pildă poporului, că atunci când de cauze naționale e vorba, și când glasul *maicî națiunii* ne chemă, *trebuie să lăsăm totul și să alergăm acolo*, pentru a ne pune puterile și mințile întru spriginirea ei!

„Dorim, ca strălucite dovedî de acest fel să putem vesti, că s'au dat de poporul nostru și cărturarilor în aceste părți, din prilejul, ce ni-se imbie pe Dumineca viitoare la Orăștie!“

Se înțelege, că pe „creștinii cei buni“ de talia celui ce le-a scris acestea n'au să-i geneze lipsa preotului de la altarul Domnului chiar în ziua Sf. Rusalii, dar va scandalisa pe creștinii cei alalți, cari nu pricep în de ajuns, cum de se află ómenii „cuminți“, (spun unii, că chiar clericii gr. or.) cari pot sfătui preoților, să lase pe Dumnezeu chiar și să alerge la „comedie“ în Orăștie.

Lucrul acesta de alt mintrea e cam simptomatic pe la noi. Și apoi să ne mai ajute Dumnezeu, ca să ne mERGă mai bine? Ba să fim prea îndestuliți cu sórtea, carea ne apasă, căci și asta avem să o mulțămim numai îndelungii răbdării a lui Dumnezeu.

Revistă bisericăscă.

Din Patrie.

Preoțimea catolică din Budapesta a ținut Duminecă o conferență, în care a discutat cualificațiunea canonică a congresului autonom. Tot o dată s'a hotărît de a recerca pe credincioșii catolici să voteze numai pentru acei candidați, cari vor declara solemn și în scris înaintea parochului și a două mărturi că nu aparțin nici unei societăți francmasonice și nici nu vor intra în o atare societate. Pentru congresul bisericăscă, ziua de alegere e fixată pe 22 Iuniu.

Foile aduc scirea, că arhiepiscopul de Agram Dr. Posilovicî a fost chemat la Monarchul în Viena ad audiendum verbum din cauză, că la ultimele alegeri dietale preoțimea cu forțe puține excepțiunii a votat cu opoziția. Banul s'a tânguit despre acesta Maiestății Sale, care a chemat la răspundere pe înaltul prelat. E cunoscut, că banul *Khuen-Héderváry* în casa magnaților a votat legile bisericăscă pentru Ungaria; acum el ar voi, să le introducă și în Croația. Preoțimea conscie de sine se opune plănuitelor reforme, și arhiepiscopul va fi avut ocaziune, să convingă și pe Maiestatea Sa, că poporul Croat voescă a rămâne credincios bisericii.

Roma.

Sfinția Sa în 4 a c. a primit în audiență pe regele de Siam cu suita lui după ceremonialul obicnuit la primirea domnitorilor acatolici. Regele a plecat la Vatican de la legațiunea siameză, eră nu de la curtea regală italiană, unde era óspe.

La iubileul de incoronare al reginei Victoria de Anglia, Sfinția Sa va fi reprezentat prin un delegat special, care va duce iubilantei o scrisoară autografă a Papei.

Rusia.

Spiritul conciliant și simțul de dreptate al țarului Nicolae II se mani-

festă și în cestiunile privitoare la situația bisericii catolice din Rusia. Deja de trei ani sînt vacante 7 scaune episcopesci; în urma insistinței Scaunului Apostolic regimul rusesc a prezentat persoane acceptabile la umplerea acelor scaune. Brevele papale de denumire se așteaptă în zilele acestea. Întervenții personale a țarului e de a se mulțami și aceea, că Rutenilor uniți li-se concede deprinderea cultului divin public. Pentru această faptă, pe cum e informat „Pol. Corr.“, Papa s'a vădut îndemnat a mulțami în deosebi țarului.

- Revistă politică.

Afaceri interne.

În 8 a. c. a fost a 30-a aniversară a încoronării Domnitorului ca Rege al Ungariei. Aniversara nu s'a serbat cu pompa, ce se aștepta.

De la prezentarea proiectelor militare în cîce era se ventilază în presă cestia fusiunii Apponyștilor cu guvernamentalii, după ce divergențe principiale între ei nu mai sînt. E înse prea mare ambiția de o parte și pofta de a domni singuri de altă parte. De aci urmază, că fusiunea nu se va realiza în curînd.

După ce pertractările cu Austriacii în cestiunea cotei și a pactului vamal nu au condus la scop, e foarte probabil, că raporturile actuale vor rămîna ca provisorie și pe anul următor.

Ministrul de finanțe Lukács a prezentat în ședința dietală din 4 a. c. două proiecte de legi, prin cari cere prelungirea dispozițiilor din articolul de lege XIX din anul 1888 și din articolul XXV din 1888 despre darea pe producerea de spiritușe. Aceste proiecte pregătesc calea provisorului.

Dieta se ocupă tot de desbaterea generală a proiectului de lege despre procedura în afaceri criminale. Guvernul a declarat, că ține la proiectul prezentat. Opoziția vede în proiect, mai ales în §. 16, un atentat asupra libertății și pentru aceea lucră, ca proiectul așa, cum e, să nu devină lege. Mijlocul, la care recurge opoziția, este obstrucția, care constă în aceea, că deputații opoziționali au să țină discursuri lungi, să prezenteze proiecte de rezoluțiune nouă și să ceară votare nominală asupra lor. Guvernamentalii privesc în planul opoziției degradarea parlamentarismului, care ei sînt gata a-l apăra.

Turcia.

Pertractările pentru închierea păcii decurg și acum încet. Grecii impacienți pun la cale memorande despre cruzimile Turcilor în Tesalia. Turcii la rîndul lor publică manifeste, prin cari poporațiunea din Tesalia cere anexarea lor la imperiul turcesc. Că Albanezii și Românii trag mai tare spre Turcia, nu ne cuprinde mirare. Grecii îi apasă ca și Turcii și pe lângă aceea prin ierarhia lor mai cercă, să-i și greceze.

Se anunță, că ambasadorul Angliei ar avea instrucțiunea de a se opune la ori ce estindere a imperiului turcesc.

Corespondințe.

Din depărtare la 8 Iunie 1897.

Stimate Domnule Redactor!

Cestiunea de mare importanță a autonomiei bisericii catolice din regatul Ungariei este la ordinea zilei. Consimțim cu stimata Redacțiune și credem a nimeri convicția generală, când afirmăm, că acesta pentru biserică și provincia noastră biserică e o cestiune vitală, a cărei rezolvare bună și dreaptă în consecințele sale ar avea o deosebită însemnătate.

Ei bine! Și etă, că drept din această cauză, pe cât de bună impresiune a făcut asupra clerului rezoluțiunea firmă, ce respiră din cele desfășurate în nrul 21 al „Unirii“ referitoare la aceeași autonomie, pe atăta ne simțiserăm indignați, când în fîoaia „Magyar Állam“, ce se gerază de eminent catolică și a sta în legătură mai intime cu cercurile episcopatelor de rit latin, în primul său din 1 Iunie sub titlul „Dissidens katolikusok“, publicat fără de comentariu și în nrul 23 al „Unirii“, cei aparținători la biserică gr. cat. română sînt timbrați de *catolici răsărătitori*.

Și ore pentru ce? Dără pentru că ei lucră în contra intereselor, atacă drepturile ori se răsărătesc în contra dispozițiilor nealienabile și nestrămutate ale bisericii? Ori dără pentru că dând mîna cu vrășmașii de ori ce clasă ai bisericii ar lucra la nerealisarea autonomiei bisericii catolice din Ungaria? Ori dără pentru că Românii uniți ar voi, să-și stabilească autonomia bisericii, respective a provinciei mitropolitane unite à conto și cu păgubirea autonomiei intenționate a bisericii catolice de rit latin din țară? Ba nu, ci din următorea cauză de tot simplă și neînsemnată:

Domnii de în amînta făc primind scris despre conferința, ce se zice, că s'a ținut în Cluș nu de unii fruntași gr. cat. mireni ca credincioși singuratici, ci ca delegați ai episcopilor, dieceselor române unite ale provinciei mitropolitane(?), cari ar fi hotărît a se abține de la participarea la congresul organizațiunii al autonomiei, reîmprîspetă cele trecute și sevărșite prin aleșii provinciei mitropolitane pentru congresul catolic din 1870. Și apoi ține-te la lecții și la sfaturi necerute și neîntemeiate!

Nu ne putem mărgini la atăta, ca să zicem numai, că ne mirăm de ușurătatea, cu care fîoaia aceea tractază cestiunea autonomiei cu privire la biserică noastră, ci simțul nostru de fii credincioși ai bisericii catolice ni-se revoltază, când etă numai ca din senin sîntem timbrați de credincioși „dissidenți, răsărătitori“.

Să nu ni-se lea deci în nume de rău, când noi protestăm solemn în contra acestei caracterisări și o respingem cu indignare drept asupra celor de la „Magyar Állam“ și asupra celor ce simțesc una cu dînsii și le zicem: „Măturați înaintea ușilor vîștre!“

Da, dlor de la „Magyar Állam“, judecați numai cu sinceritate și apoi spuneți-ne:

1) Ore nu preoțimea și poporul bisericii noastre, fie, dacă vă place, și naționale, ore nu preoțimea și poporul bisericii noastre au inaugurat și au ținut adunări populare și conferințe, unde nebăgînd în samă starea sa precarie politică au protestat în fața țării în contra întroducerii legilor bisericesc-politice, cari, după cum înși-vă recunosceti, atacă principiile esențiale ale catolicismului?

Și când noi le făceam acestea, o parte bună a clerului voștru s'a retras murmurînd, fără de a se opune fățiș și cu bărbăție, pe când partea cea mai însemnată a inteligenței vîștre catolice ori a poftit directe legile ori a conlucrat la crearea lor. Ore între episcopii nostri și nu între ai voștri s'au găsit de aceea, cari dacă n'au interzis atari protestări solemne, dar totuși le-au declarat de superflue? Și totuși noi sîntem catolici dissidenți și răi?

2) Noi cu multă jertfă apărăm și susținem caracterul creștinesc-catolic al școlilor noastre medii și populare, și etă totuși noi sîntem catolici răsărătitori, pe când ai voștri, cari fie din principiu șovinistic, fie din neapăsare, fără multă muștrare de conștiință au cedat și cedază până în ziua de azi atît în orașe cît și la sate școlile vîștre confesionale în mîna statului ori în a comunelor, pe când bine vedeți, că statul e fără de religione și se arată întru tôte a fi inamic al consolidării catolicismului.

3) Ori nu uniți confrăți ai voștri, chiar și preoți și — horrendum dictu! — chiar și episcopi, au fost aceea, cari cu diferite ocaziuni, când reprezentanții nostri în dietă ori în congregațiunii și-au ridicat glasul întru apărarea caracterului creștinesc al școlilor, ne cum să fie părținit silințele omenilor nostri, dar au tăcut tăcerea cânelui, carele — după zisa Scripturii — nu scie să latre, ba au chiar votat cu cei ce voiau înființarea de școli comunale și de stat și în interesul unei idei utopice voiau să supună școlile confesionale atotputinței statului?

Am puté să continuăm a arăta, unde sînt catolicii dissidenți. Dar de astă dată mai relevăm încă numai un singur cas.

În anul trecut în biserică universităților din Budapesta spre săturarea șovinismului național și în bună parte anticatolic se celebrase s. liturgie de rit grecesc într-o limbă liturgică neadmisă, neaprobată de S. Scaun Apostolic.

Și ce să vedeți? Ore nu corul profesoral teologic de la aceeași universitate s'a prezentat în mod solemn și demonstrativ la liturgia aceea și prin această spre zădărnirea principiilor mai înalte eclesiastice ale bisericii catolice s'a făcut instrument de demonstrare în contra Scaunului Apostolic? Arătați-ne, când a observat clerul ori poporul bisericii noastre o atare procedură demonstrativă? Și totuși noi sîntem dissidenți, era voi credincioși? Profesorii și inteligenții voștri se opun indirecte, critică dispozițiile S. Scaun Apostolic. Noi din contră, biserică noastră în același S. Scaun venerază razimul său puternic fiind convinsă, că el în guvernarea s. bisericii nu e condus de principiile unilaterale exclusiviste naționale, ci de o prudință părintescă înaltă, de principiile catolicismului adevărat, în cadrul cărora încap națiunile, naționalitățile cu caracter național și bisericesc propriu. Și etă totuși voi ne timbrați pe noi dissidenți, ér pe voi înși-vă ve numiți catolici buni, credincioși?

Nu, dlor de la „Magyar Állam“, nu la noi să cercați catolici dissidenți, ci priviți în jur de voi și apoi spuneți-ne, că în marele număr al poporațiunii catolice de rit latin din Ungaria carea este proporția catolicilor inteligenți adevărați și a celor dissidenți? Cetiți numai bine circularul Eminenței Sale Primatului țării dat în cauza autonomiei, și apoi de aveți simț de dreptate și sinceritate, va trebui să recunosceti, că — durere

— în sinul vostru sînt a se cerca acei catolici de caracter numai matricular, cari pe cum în 1870, așa și acum adăpați cu principiul calviniste și francmasonice se nevoesc a vă da o autonomie de calibrul principilor sale.

Noi așa scim și așa sintem convinși, că scopul autonomiei și a totă mișcarea pentru buna rezolvire a aceleia este și trebuie să fie întărirea catolicismului în țară.

Sînteți de acord cu noi? Ei bine! atunci înse, dacă tendințele vîstre sînt sincere, trebuie să judecați cestiunea din punctul de vedere al marilor interese catolice, al dreptății și al ecuității, trebuie ca înși-vă să urmați acele principii întru rezolvirea autonomiei, trebuie să studiați fără de șovinism constituția, drepturile, poziția, chemarea specială a bisericii și provinciei bisericesti române unite, garantate toate prin S. Scaun Apostolic și prin legile țării. Și provincia noastră bisericescă să nu o priviți și să nu o numiți o parte întregitoare a bisericii ungurești istorice, ci da, priviți-o de parte întregitoare a bisericii universale cu menirea de a reprezenta, susține și întări între Români notele bisericii lui Christos și dintre acestea mai pe sus de toate unitatea și catolicitatea.

Nu semănați dissidență între noi, ci o stirpiți din mijlocul vostru, căci aveți să știți, că prin procedura voastră cuprinsă în articolul citat vrînd nevrînd îngreunați pozițiunea arhierilor bisericii noastre, ne confundați pe noi și contribuți la opera acelora, cari țintesc nu la întărirea, ci la slăbirea și nimicirea catolicismului.

— Unitul. —

Convocarea.

Conferinței generale

în cauza autonomiei.

Primim convocarea la o conferință generală în cauza autonomiei, carea o publicăm mai la vale în totă estensiunea.

Conferința acésta am signalat-o în primul numărului nostru din urmă. Păreră atunci exprimată o susținem și acum.

Constatăm din nou, că conferința se convoca numai de laici, fără de nici o înțelegere cu episcopatul nostru ori cu cercurile normative ale clerului nostru.

Constatăm, că episcopatul bisericii noastre încă n'a luat poziție, dar nici n'a avut timpul fizic de a lua poziție față de convocarea congresului autonom al bisericii catolice din Ungaria.

Constatăm în fine, că după scirile, ce le avem, în toate diecesele noastre obiectul preocupării principale îl formază cestiunea autonomiei, după ce însuși Primatele a cerut părerea episcopatului nostru, și că în timpul cel mai scurt se poate spera, că episcopatul într-o conferință își va marca poziția sa. Din a noastră parte cu dor dorim cât mai grabnică întrunire a acestei conferințe, ca să scim, de ce să ne ținem.

Am ținut, să constatăm aceste pentru înșiși domni convocatori și în al doilea loc pentru cei ce vor să participe la conferința numită. În special am ținut, să constatăm lucrurile acestea pentru membrii clerului, cari se vor înfățișa.

În convocator se chemă la participare credincioși cât mai mulți din

parochii și protopopiate. Asta ar însemna, că participarea s'ar face prin delegații. E limpede, că o ast fel de reprezentare prin delegații parochiilor și protopopiatelor nu e admisibilă, când convocarea pornesce de la persoane private și din inițiativă privată. Prin urmare cine participă, se reprezintă pe sine singur și poate că pe acele persoane private, cari l-au imputernicit, ca să le reprezinte; corporațiunii bisericesti înse nime nu poate reprezenta.

Atâta spre orientare, ca aceea, ce se face, să fie corect făcut, și tot, ce vom întreprinde, să fie demn de cauza mare, căreia servim.

Încolo dorim succes conferinței, dorim, ca toate conclusele ast fel să fie concipiate, în cât fală să aducă nu numai celor ce le-au adus, ci bisericii și nemului nostru întreg, ca nu cumva prin frase nesocotite să înstrăinăm supremul factor bisericesc, Scaunul Apostolic al Romei, de la care singur putem să sperăm în cele din urmă mântuirea noastră.

Observăm aici, că în tipografia A. Mureșianu din Brașov a apărut o broșură sub titlul „Autonomia catolică din Ungaria, și pericolul, ce amenință printr'însa independența mitropoliei greco-unite de Alba-Iulia și existența bisericii greco-unite române.“ Broșura cuprinde felurite date de folos, înse nimica nouă, ce nu s'ar fi zis mai bine în manifestul din 1893.

Étă convocarea:

În fața stăruințelor, ce au de scop organizarea autonomiei acelor biserici din țară, care din vro o cauză sau alta nu și-au putut încă organiza pe baza independenței lor; ér mai ales în fața faptului, că tocmai în zilele din urmă s'a pus în lucrare definitivă regulare a autonomiei bisericii romano-catolice și în același timp și a autonomiei bisericii naționale sârbesci gr. or. din Ungaria, sînt mai mult ca legitime dorințele și îngrijirile, ce au cuprins toate păturile bisericii române unite privitor la organizarea propriei sale autonomii.

Dorințele se concentrează în vechile nișuțe și stăruințe ale Românilor uniți de a vedé și ei o dată organizată autonomia deosebită a Provinciei mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș, a căreia independență este recunoscută nu numai de Sfîntul Scaun Apostolic, ci este inarticulată și în legi prin art. XXXIX din anul 1868.

Îngrijirile înse s'au născut și se nasc prin faptul, că organizațiunii de sine stătătoare a autonomiei bisericii noastre i-se pun uu numai pedeci, dar se lucrăză chiar direct pentru paralizarea ei. Dovadă acțiunea desfășurată în anii 1870—71 de cătră primul „Congres catolic“ de atunci, conchemat la Budapesta, care prin statutul elaborat, dar neacceptat de cătră Maiestatea Sa, a amenințat direct independența bisericii noastre române unite, pe cum și interesele deosebite și adevărate ale Provinciei noastre mitropolitane. Dovadă și faptul că, cu toate reclamațiunile și protestările clerului și poporului acestei provincie, până acum nu s'a făcut încă nimic pentru împlinirea vechiului său postulat.

La acéstă stare de lucruri se mai adaugă, că pe temeiul preafinaltelor rezoluțiuni din 29 Noemvrie 1895 și din 14 Maiu 1897,

dispunându-se convocarea în timp de șese luni a unui nou Congres catolic organizator, s'a determinat tot o dată, ca acest Congres să se constituie pe baza regamentului electoral aprobat prin preafinalta rezoluțiune de la 25 Octomvrie 1869. prin care alătura cu credincioșii romano-catolici se invită la lucrările lui și la „organizarea autonomiei catolice din Ungaria“ și credincioșii Provinciei noastre mitropolitane greco-catolice. S'a mai determinat, că la organizarea acestei autonomii să se ia de basă tocmai amintitul proiect de statut elaborat de Congresul catolic în 1870—71.

În fața acestor împrejurări și fapte, a sosit momentul suprem, ca credincioșii Provinciei noastre mitropolitane române greco-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, să facă tot, ce cere de la ei marea cauză a salvării și promovării intereselor bisericii noastre.

Este neapărat de lipsă, ca ei să-și precizeze atitudinea față de Congresul catolic organizator, ce este în ajun a se concherna și față de proiectata organizare a autonomiei catolice. Dar este mai pe sus de toate necesar, ca amésurat canónelor în vigóre ale bisericii orientale, în conformitate cu instituirea, esistența, dreptul și caracterul individual bisericesc-național al acestei Provincie mitropolitane, credincioșii ei să-și exprime vederile, dorințele și să-și formuleze din nou postulatele privitor la organizarea cât mai grabnică a autonomiei ei deosebite.

Basați pe aceste considerațiuni, în urma unei consultări prealabile pentru discutarea cestiunilor amintite, venim cu iubire frătească a invita pe credincioșii greco-catolici (preoți și mireni) din întreaga noastră Provincie mitropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș, să se întrunească pe cei din Archidieceasa Blășului, cât și pe cei din Diecesele sufragane de Oradea-mare; Lugos și Gherla.

O conferință generală,

ce se va ține în biserica greco-catolică din Cluș în 29 Iunie st. n. a. c. la 10 a. m., și eventual în zilele următoare.

Dorința noastră este și interesul cauzei pretinde, ca la acéstă conferință să ia parte cât mai mulți din toate parochiile și protopopiatele amintitelor patru diecese, care constituiesc Provincia noastră mitropolitană.

Cluș, în 18 Maiu st. n. 1897.

Alexandru Bohățel, căpitan suprem al fostului district Năsăud, în pensiuie, membru fondator al Asociațiunii Transilvane și proprietar în Cluș. — Andrei Cosma, avocat, director esecutiv al Inst. de credit „Silvania“ și mare proprietar în Șimleu. — Dr. Amos Frâncu, avocat în Sibiu. — Francisc Hossu-Longin, avocat și proprietar în Deva. — Dr. Goorgiu Ilea, avocat în Cluș. — Dr. Aurel Isac, avocat și proprietar în Cluș. — Dr. Ioan Mihalyi de Apșa, avocat, protofisc comitatens și proprietar în Sigetul Marmăției. — Dr. Aurel Mureșanu, proprietarul „Gazetei Transilvaniei“ în Brașov. — Basilii Podoba, director esecutiv al Inst. de credit „Economul“ și proprietar în Cluș. — Emeric Pop de Basesci, avocat și proprietar în Cluș. — Georgiu Pop de Basesci, membru fondator al Asociațiunii Transilvane, mare proprietar în Basesci. — Iosif Roman, avocat și proprietar în Oradea-mare. — Dionisiu Vajda, mare proprietar în Olpret. — Iosif Vulcan, membru al Academiei Române, redactorul „Familiei“ și proprietar în Oradea-mare.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Jertfa creștinilor.

Comentar al Liturgiilor bisericii grecesci.

(Continuare.)

c) În contrast cu cei osîndiți, cari sînt osebiți pe vecie de Christos și nu sînt mai mult capabili de a primi nici un efect de grație, „spiritele dreptilor desevărsați” în ceriū sînt împreunați cu el în chipul cel mai intim și nu mai au lipsă de nici un ajutoriu de grație. Fericitiți locuiesc în pămîntul celor vii, unde sînt scutiți de orî ce rău și posed pe deplin tôte bunurile Domnului. Din acestea se vede limpede, pentru ce *sfința jertfă liturgică nici o dată nu se aduce în sens propriu pentru cei fericitiți*. Ei sînt liberi de orî ce vină și pedepsă; de aceea jertfa liturgică nu pôte să se aducă pentru ei ca jertfă de espiare. Gloria lor esențială încă nu pôte să mai crească, ci rămâne neschimbată aceeași. De aceea s. liturgie cel puțin în privința acēsta adecă pentru a le dobîndi înmulțirea gloriei esențiale, nu se pôte celebra pentru ei nici ca jertfă de cerere. Dară de și jertfa eucharistică nu se pôte aduce nici sfinților și nici pentru sfinți, aducerea ei totuși servește în multe chipuri spre onōrea și bucuria lor.

Întru cât jertfa liturgică e *jertfă de adorare și de mulțămîtă*, ea pôte să se aducă în ore care sens pentru ei, adecă pentru a preamări în numele lor pe Dumnezeu și pentru a-i mulțami pentru darurile grației și gloriei, cari li-le-a dăruit în măsură așa de îmbelșugată. Acest lucru face sfinților multă bucurie; căci jertfa acēsta pentru Dumnezeu e o laudă mai glorioasă și o mulțămîtă mai bună, de cât cîntarea de laudă a lor și a ângerilor, și prin urmare aducerea ei e un mijloc, prin care noi conform dorinței lor putem să prestăm lui Dumnezeu o gloriificare tot mai mare. — Sfinții se bucură a fară de aceea, pentru că chiar grațiile și virtuțile lor, faptele și minunile lor, luptele și învingerile lor ne dau prilej și material nou, pentru ca prin celebrarea sfinței jertfe eucharistice să preamărim și să onorăm pe Dumnezeu dăruitoriul a tōtă sfințenia și fericirea.

Ca jertfă de cerere sfința liturgie pôte să se celebreze cu

în acest chip înse jertfim nu întru atăta pentru sfinți, cărora crescerea gloriificării lor celei esterne proprie nu le aduce nici un folos, ci mai vîrtos pentru noi ômenii, de ore ce prin acēsta ne îmbogățim noi cu bunătăți spirituale. Rodul acela, care-l dăruiesc Dumnezeu aci pentru aducerea jertfei de cerere, sînt adecă grațiile acelea, prin cari credincioșii se îndemna și se înrîvnăză, ca să venereze, să cheme întru ajutoriu și să imiteze mai mult pe sfinții respectiv. Răspîndirea cultului sfinților aduce ômenilor de pe pămînt binecuvîntare mare, éra fericitiților din ceriū le face mare bucurie, de ore ce prin acēsta se gloriifică Preasfința Treime, se afirmăză comuniunea sfinților, se potentăză viața bisericescă și se înaintăză mîntuirea credincioșilor.

Efectele acestea, cari liturgia pôte să le albă referitoriū la sfinții din ceriū, adecă spre onōrea și bucuria lor, rezultă simplaminte din aceea, că acțiunea sacrificială se sevârșese cu intențiune corăspundētore. Dară biserica a împreunat cu substanța jertfei un rit bogat, în care venerării sfinților i-se dă espression în diferite chipuri. Celebrarea aceea a jertfei, în care se numesce numele, se cere întrepunerea lor și ni-se pune înaintea ochilor esemplul lor de vîrtute, în sine considerată e deja o gloriificare mare pentru prietiniți clarificați ai lui Dumnezeu și fiiți fericitiți ai bisericii, — pentru sfinții ceriului. „În mîinile nōstre e jertfa, și tōte staū gătite înaintea nōstră; de față sînt ângerii, arhangeliți, de față e Fiul lui Dumnezeu; cu atăta cutrēmur sînt de față toți, sînt de față strigînd, pe când toți tac. — Ce țî-se pare, că se aduce pentru martiri, pentru că ei se numesc în ora aceea? De și sînt martiri, chiar și pentru martiri e mare onōre, ca să se numescă fiind de față Domnul, pe când se sevârșese mōrtea aceea, jertfa înfricoșată, tainele negrăite.”¹⁾ Asta se adevărează mai ales în liturgiile din sērbătorile sfinților. În rugăciunile acestor liturgii pășese pe primul plan rugăciunea mijlocitōre a sfințului: „Întru onōrea și amintirea sfințului N., (a cărui este ziua,) și a tuturor sfinților, pentru ale cărora rugăciuni cercetăză-ne pe noi, Dumnezeule.” După consacrare rugăciunea acēsta mijlocitōre a sfințului se aduce în legătura cea mai de

aprobe cu jertfa, care se celebrăză și întru onōrea și amintirea lui: „Încă-ți aducem ție acest sacrificiū cuvîntatoriū — pentru sfințul N., a cărui amintire facem, și pentru toți sfinții; cu ale cărora rugăciuni mântuesce-ne pe noi, Dumnezeule, și adu-ți a minte de toți cei adurmiți întru sperarea înviării vieții de veci, și-i odihnesce pe dînsii, unde strălucese lumina feței tale.” Ast fel ca temeiū al puterii, ce o are rugăciunea mijlocitōre a sfințului, ni-se înfățișăză chiar jertfa aceea eucharistică, și asta se face cu drept cuvînt; dōră puterea rugăciunii sale mijlocitōre pentru noi sfinții o primesc singur numai din puterea lui Christos și a jertfei lui. Căci ceea ce sînt și pot sfinții, aceea sînt și pot în puterea jertfei lui Christos, carea se renoesce de-asupra altariului în chip necruntat. Ei în vîrtutea acestei jertfe s'au făcut sfinți și au rămăs sfinți pînă la capētul vieții sale; ei în vîrtutea acestei jertfe s'au învins pe sine înșiși, au învins lumea și iadul; ei în vîrtutea acestei jertfe au intrat în gloria cerescă îmbogățiti cu merite, unde acuma se întrepun pentru noi; Dumnezeu în vîrtutea acestei jertfe ascultă rugăciunea lor cea de întrepunere, și de aceea și încrederea nōstră, carea ne-o punem în meritele și întrepunerea lor, se întemeiăză pe vîrtutea acestei jertfe. E deci lucru fōrte potrivit, ca noi cu prilejul celebrării sfinței jertfe să o și recunōsem și mărturisim acēsta întru gloria lui Dumnezeu, întru lauda sfinților și spre mîntuirea nōstră, și acēsta o vom face așa, că rugăm pe Părintele ceresc, cărui i-se aduce jertfa, ca el în vîrtutea acestei jertfe să ne împărtășescă în întrepunerea sfinților și să ne dăruescă atotputernicul sēu scut avēnd în vedere meritele, cari sfinții și-le-au câștigat prin unirea sa cu jertfa acēsta, și pentru rugăciunile lor, cari își au puterea din jertfa acēsta. O neîncredere față cu milostivirea lui Dumnezeu nu pôte să însemne rugarea acēsta. Dōră ea se întemeiăză pe jertfa iubirii și milostivirii lui celei nemărginite. Dimpotrivă o rugare ca acēsta servește spre promovarea onorii lui Christos. Prinr'insa recunōsem adecă și mărturisim, că el în vîrtutea jertfei sale a gloriificat pe sfinți; mai de parte servește ea și spre lauda sfinților, cari cu grația jertfei lui Christos s'au jertfit pentru Christos și de aceea împărătesc acum împreună cu el și se întrepun pentru noi. *Pe când sfinților din ceriū le rezultă deci din jertfa sfinței Eucharistii onōre și bucurie, pe atuncea ne sama nōstră a ômenilor, celor ce avem lipsă de ajutoriu, rezultă tot felul de folos și avantaj spiritual.*

Jertfa liturgică e centrul cultului catolic.

Mai restă, să arētăm cel puțin în trăsături generale locul central și momentositatea fundamentală, ce se cuvine jertfei iturgice în biserica lui Christos, în instituția lui de mîntuire și binecuvîntare. Într'aceea se va vedé, că ea pentru viața și activitatea bisericii e de momentul cel mai mare.

1. Biserica e instituțiunea cea mare de mîntuire, carea a întemeiat-o Christos pentru tōtă lumea și tōte timpurile. Ea de aceea are sublima misiune de a continua și sevârși în decursul vécurilor opul de rēscumpărare al lui Christos prin convertirea și mîntuirea tuturor popōrelor. Dumnezeu va, ca toți ômenii prin biserica și în biserica să primescă lumină și viață, „să se mîntuescă toți ômenii și să vină la cunoștința adevărului” (I Tim. 2, 4). Spre acest scop rămâne Christos Domnul cu biserica sa; într'insa vieză și lucrăză el neîncetat în tōte zilele pînă la capētul vécului. În adevărătate și realitate sacramentală continuă Dumnezeu-Omul pe pămînt activitatea sa mijlocitōre neîncetat prin ministeriul bisericii. *Pe cum a rēscumpărat el omenimea mai vîrtos prin jertfa cea sângerōsă a crucii, așa esecutăză el opul rēscumpărării în biserica sa mai vîrtos prin jertfa cea necruntată a sfinței liturgii, fiind acēsta reprezentarea substanțială și renoirea tainică a jertfei de pe cruce, prin care s'a mîntuit lumea. Tōte momentele lucrării de rēscumpărare sevârșite în chip obiectiv pe muntele căpētiniți se renoesc și se representă în chip tainic de-asupra altariului. Asta se împlinesc deja și numai prin sevârșirea jertfei în actul de consacrare; în chip încă și mai intuitiv se împlinesc renoirea și reprezentarea aceea în ritul bisericesc, cu care e împrejurată acțiunea sacrificială. S. liturgie representăză din două puncte de vedere întregă lucrarea de rēscumpărare; în celebrarea sfinței jertfe liturgice își află adecă reprezentare atāt cele trei oficii, cât și diferitele taine ale lui Christos.*

a) Christos a rēscumpărat lumea prin aceea, că el ca învătatoriū suprem a vestit adevărurile de credință, ca archiereū a

¹⁾ S. Ioan Crisost. hom. 21. in Act. Apost. n. 4.

efectuit împăcarea dintre ceri și pământ și ne-a meritat din nou bogățiile grației, era ca împărat dumnezeesc a întemeiat o împărăție, carea adevărată e în lumea această, dară nu e din lumea această, o împărăție supranaturală a adevărului, grației și iubirii, și în împărăția această împărătește el preste inimă. *Oficiul lui de învățătoriu, preot și păstoriu îl deprinde acuma Christos născut în sfânta jertfă liturgică pe totă fața pământului.* Pe cum s'a întâmplat și în viața pămîntescă a lui Christos, așa pășese și în celebrarea eucharistică activitatea preoțescă a Domnului pe primul plan: punctul central, punctul de culminare cel strălucit al liturgiei se cuprinde în canon, în care prin consacrare se sevârșese propria acțiune sacrificială, carea ne mijlocește espiare și agrațiere. — Dară mai înainte de ce ar fi răbdat Christos pe cruce mărtea sacrificială, mai înainte a învățat el adevărul dumnezeesc cu cuvîntul și cu fapta: de totului tot asemenea se întâmplă și în jertfa liturgică: aci încă premerge oblațiunii o pregătire și preserbare, în care se reprezintă și se repeșese activitatea profetică a lui Christos, pentru ca să ne umplem de lumina și înțelepciunea credinței. Căci oficiul de învățătoriu al lui Isus Christos continuă a trăi și umblă în jurul pământului împreună cu sfânta jertfă liturgică în serviciul omenimii nesciutore și rățăcitore. Aci în sfânta jertfă, în care Christos se înfățișază ca jertfa, carea a lăsat, ca pe altariul crucii să o mistuască chinurile morții, aci se înfățișază el și ca învățătoriu dumnezeesc al omenilor. Ca jertfă se ascunde sub formele pămîntesci ale pâinii și vinului. Dară glasul lui e ascuns și totuși în tot de una de față sub glasul trimișilor lui în

s. Scriptură: în Apostol și în Evangelie. — În sfârșit pe cum Christos prin mărtea sa sacrificială a intrat în gloria sa, pe cum a întemeiat el de pe cruce împărăția sa cea supranaturală și stăpânia sa cea veșnică, așa și după sevârșirea acțiunii de consacrare și de jertfă urmăzează ca deplinire și închiare a jertfei liturgice sfînta cuminecare, prin care Christos ca împărat blînd cuprinde inimile noastre și ca domn al păcii lărgese și întărește în suflete împărăția lui Dumnezeu, stăpânia grației și iubirii.

b) Dacă considerăm lucrarea de răscumpărare așa, pe cum s'a sevârșit în timp, adecă în începutul ei cel plin de grație, în înaintarea ei cea plină de binecuvîntare și în sfârșitul ei cel plin de glorie, ea și din punctul acesta de vedere încă ni-se reprezintă în celebrarea jertfei eucharistice. Ea e adecă o amintire vie a tuturor minunilor și tainelor aceloră, cari iubirea răscumpărătoare a trei-unului Dumnezeu le-a lucrat spre mîntuirea omenilor. Tainele cele pline de bucurie, de durere și de glorie ale întromenirii, vieții, morții și preamării Mîntuitorului se înfățișază ochiului credinței în celebrarea s. liturgiei. Și despre înfățișarea Domnului spre jertfa cea necrutată de-asupra altariului încă sună cuvîntul profetului: „Etă Mîntuitoriuul tîu vine avînd plata sa cu sine, și lucrul sîu înaintea feței sale“ (Isaie 62, 11). Așa e întru adevăr, Dumnezeu-Omul vine pe altariu, pentru ca să se jertfescă pentru noi; era unde se face prezent, acolo se înfățișază și lucrul și plata răscumpărării sevârșite printr'insul; căci acestea sînt împreunate cu dînsul în chip nedespărțit.

(Va urma.)

Ben Hur

sa

Zilele lui Mesia

de Lew. Wallace.

(Continuare.)

XIII.

Într'un locaș arab.

Șeicul Ilderim era bărbat cu mult mai important, de cât să se potă îndestuli cu o casă modestă. El avea să-și păzească în viața sa un nume, pe cum se cuvîna noul principe ori patriarh cu alaiul cel mai mare în întregă pustia spre răsărit de la Siria. El în orașe trecea de unul din omenii cei mai bogăți în întreg Orientul, căruia îi lipsia numai numele de rege.

Și el întru adevăr și era bogat, — avea mulți bani și supuși, multe cămile, mulți cai și multe turme de tot soiul. El și găsia o plăcere în aceea, ca bogăția să și-o facă vedită, mai ales înaintea străinilor; asta i-se părea a corăspunde dignității lui și mai satisfăcea și vanității lui. Cetitoriuul nu se va mira deci asupra deselor visite, cari sosiați în dumbrava de finici.

El avea acolo întru adevăr un donar, adecă trei corturi, unul pe sama sa, altul pe a oșpeților și al treilea pe sama soției sale favorite și pe a sclavelor ei, și șese ori opt mai mici, în cari locuia sclavii lui și acei soți ai lui, pe cari și-i a ales, ca să-i fie garda, — bărbați puternici și curajoși, dibaci în folosirea arcului și a lăncii și călăreți isteți.

Adevărat că în dumbrava de finici nu era primejdut nimica din averea lui. Dar omul nu se potă lăsa de îndatinările sale, și nici o dată nu e lucru înțeleptesc a lărgi legăturile obiceiului vechiu. De aceea interiorul douarului era rezervat pe sama vacilor, caprelor și altor proprietăți, cari ar fi putut să ispitescă vre un leu ori fur.

Și ceea ce are să se privească de merit, Ilderim nu se lăpăda nici chiar de cele mai neînsemnate obiceiuri ale poporului său. De aceea traiul lui în dumbrava de finici era continuarea traiului lui din pustie, și nu

numai atîta, ci el era o reproducere a datinilor patriarhale celor vechi, — cu adevărat traiul păstoresc, care-l trăise Israil întru început.

În dimineața, în care sosise caravana în grădină, zise: „Aci, aci ridicăți cortul,“ opri calul său și împlântă o lance în pămînt. „Ușea spre miazăzi, lacul în fața ei, așa; și ei, fiii pustiei, să ședă de desubtul lor la sfîntul sôrelui.“

Rostind cuvintele din *nume* se duse la o grupă de trei finici mari și guguli unu, pe cum ar fi gugulit grumazii calului său ori obrazii pruncului său favorit.

Cine altul a fară de șeicul ar fi putut zice caravanei: Stă! ori despre cort: Aici să se ridice!? Lancea aș tras-o din pămînt, și în rana, ce a făcut-o ea în pămînt, s'a bătut parul cel dintăiu, care însemna mijlocul intrării în cort. Apoi aș bătut alți opt, — cu totul trei rînduri de pari, trei într'un rînd. Apoi veniră la o strigare femeile și pruncii și din gente scôseră covorile, cari le purtară cămilele. Cine putea să o facă acesta mai bine de cât femeile? Ore nu ele aș tuns lâna caprelor ôchese și aș tors-o și firele le-aș țesut întru pănură, și aș cusut la olaltă pănura așa, că ea forma coperișul cel mai desevarșit, brun închis de aproape, ér din depărtare negru ca corturile din Chidar? Și acum între glume, povestind și rîdînd întinse întreg alaiul șeicului pănura de la par la par, bătut pociumpii și întări funiile. Și după ce mai aședară încă și părății cel de rogojină, — lucrul cel mai de pe urmă al clădirii în stilul pustiei, — cât de îngrijată le era tăcerea, cu care așteptau judecata bunului șeic! El intră și ieși, esaminând casa cu privire la sôre, la arbori și la lac, și frecându-și mâinile zise cu mare bucurie a inimii: „Bine ați făcut-o! Faceți acum douarul așa, pe cum sciți, și de sară vom să îndulcim pânea cu vin și laptele cu miere, și la fiesce care foc să se frigă câte o capră tinără! Dumnezeu cu voi! Lipsă de apă de beut nu vom suferi, căci lacul e fântăna noastră. Nici animalele de sarcini nu vor răbda fôme și nici cel mai mic dobitoc al

turmei, căci aci avem și pășune verde. Dumnezeu cu voi cu toți, feții mei! Duceți-vă!“

Și chiuind de bucurie se apucară cei mai mulți, să-și ridice locașurile sale proprii. Numai câți va mai rămăseră, pentru ca să gătescă interiorul pe sama șeicului. El întărîră de rîndul cel din mijloc de pari o perdea și împărțiră ast fel cortul în două încăperi, cea din dreapta pe sama lui Ilderim, cealaltă pe a cailor lui, juvăerele lui de pe timpul lui Solomon. Îi duseră apoi în lăuntru și între sărutări și guguiri îi desegară. Lângă parul cel din mijloc aședară depositul de arme și-l umplură cu dărđi și lănci, arcuri, săgeți și scuturi. Mai la o parte atîrna sabia stăpănului, încovoiată în chipul semilunii. Limba ei lucia pe întrecute cu petrele scumpe, cari erau întărite în mănunchiul ei. La un capăt al păretelui despărțitoriu atîrnară straiurile cailor. Unele din ele erau de colóre deschisă ca hañele sclavilor regesci. De ceea parte aședară podôba de hañe a marelui bărbat, — hañele lui de in și de lâna, tunicile și pantalonii lui și învelitôrele de cap ale lui cele frumos colorate. Și nu se lăsară de lucru, până când nu zise el, că e bine.

Într'aceea femeile aședară divanul, care-l era mai trebuicios de cât barba. ce-l acoperia peptul, albă ca a lui Aaron. Ele compuseră scheletul divanului. Laturile-l erau în patru unghiuri. O lature îi era deschisă, îndreptată cătră ușe. Îl acoperiră apoi cu perini și cu straiuri, ce atîrnau până jos. Perinile erau îmbrăcate în materie cu vergi murge și galbene. În unghiurile divanului puseră perini de fulgi îmbrăcate în vinet și roșu. În jur de divan întinseră un covor, și tot asemenea acoperiră întreg interiorul cu covor. Și după ce aș mai întins un covor de la divan până la ușea cortului, lucrul lor era isprăvit. Apoi așteptară érašii, până stăpănul află de bine a-și exprima îndestulirea. Acum mai resta numai, ca urciôrele să se umplă cu apă, și să se atîrne la loc potrivit foii cu vin, ér dimineața lebanul. Și nici un Arab nu ar fi putut să pricépa, de ce să nu fie fost Ilderim fericit și darnic de o dată

în cortul său de lângă lacul cu apă dulce, sub finicii dumbrăvii.

Așa a fost cortul, în ușa căruia lăsa-serăm pe Ben Hur, și sclavii erau deja la îndemână, ca să primescă poruncile stăpânului. Unul deslegă sandalele acestuia. Altul descopie încălțăminte romană a lui Ben Hur. Apoi schimbă amândoi, șeful și oșpele lui, mantelele pline de colb cu altele de în alb.

„Întă — în numele lui Dumnezeu și te odihnește,” zise stăpânul cortului din inimă în limba, ce se grăia în piața de târg din Ierusalim. Apoi se duse la divan.

„Ești voiședă aici,” zise el, „eră străinul poftescă a ședă colo.”

O femeie pricepu porunca și aședă cu istețime perinile așa, cât cei ce ședea, își puteau răzima spatele pe ele. După acesta se aședă pe divan, eră sclavii aduseră apă din lac și le spălă și le șterseră picioarele.

„Noi avem o zicală în pustie,” începu Ilderim trecând cu degetele sale subțirele prin barba sa. „și aceea zice, că pofta bună de mâncare promite viață lungă. Ai tu pofta acesta?”

„Dacă ar fi după zicala acesta, atunci eu voiședă trăi o sută de ani, bunule șef. Eu sînt un lup flămînd înainte așii tale,” replică Ben Hur.

„Bine, nu te vor alunga de la cortul meu ca pe un lup. Voiședă, să-ți dai, ce am mai bun în turmă.”

Ilderim bătu în palmi, și pe loc intră un sclav.

„Mergi la străinul în cortul pentru oșpeți și-i spune, că eu, Ilderim, îi trimit salutare: pacea lui țină cât curgea apa.”

Sclavul se închină.

„Mergî la străinul în cortul pentru oșpeți și-i spune, că eu, Ilderim, îi trimit salutare: pacea lui țină cât curgea apa.”

Sclavul se duse.

„Și acuma să odihnim.”

Ilderim se aședă acum pe divan, în ce chip o fac acesta în zilele noastre neguțătorii pe covorile sale în bazarul din Damasc. După ce se aședă cu tignelă, încetă a-și peptena barba cu degetele și zise cu seriozitate: „Împrejurarea, că ești oșpele meu și ai beut lebanul meu și ai de gând, să-mi guști sarea, nu ar avé să opréscă întrebarea: Cine ești tu?”

„Șefule Ilderim,” zise Ben Hur întimpinând cu liniște privirea lui, „te rog, să nu gîndesci, că-mi fac haz din îndreptățita dorință. Inse — nu ai avut nici o dată în viața ta clipe, în cari răspunsul la o atare întrebare ar fi fost o crimă chiar împotriva ta?”

„Pe strălucirea lui Solomon, am avut!” răspunse Ilderim. „Tradarea de sine une oria e întocmai ca și tradarea nămului.”

„Îți mulțămesc, îți mulțămesc, bunule șef!” zise Ben Hur. „Nici o dată nu ai răspuns mai bine. Acuma știu, că cerci numai siguranță, pentru ca să fie îndreptățită încrederea, ce vin, să o cer de la tine, și că o atare siguranță e pentru tine de mai mare interes de cât afacerea sermanei vieții mele.”

Șeful se închină, și Ben Hur se grăbi a se folosi de avantajul, în care se afla.

„Dacă vei fi bun a mă asculta,” zise el, „îți spun mai întâi, că eu nu sînt Roman, pe cum te-ar face, să presupui numele meu, care ți-l-a împărțit Malluch.”

Ilderim își prinse barba și-și pironi pe vorbitorii ochii săi, cari clipia slab prin umbra sprincenelor sale dese și contrase.

„A doua, că eu sînt Israilit din nămul lui Iuda.”

Șeful își ridică puțintel sprincenele.

„Și nu numai atăta, șefule! Eu sînt un Iudeu, care nutresc împotriva Romei o ură, cât a ta asemănată cu acesta nu e mai mare de cât supărarea unui prunc.”

Bătrânul își netedea barba cuprins de nervositate și-și plecă sprincenele, cât ochii i-se ascuseră de desubtul lor.

„Mai mult, șefule Ilderim, — mă jur pe legătura, ce a făcut-o Iehovah cu părinții mei, — dacă-mi vei mijloci răsbunarea, ce o cerc, îți cedez banii și gloria, cari le vor câștiga caii.”

Sprincenele lui Ilderim se desfăcură din nou. Capul i-se înălță. Fața începu a-i străluci, și se putea vedea, cum îl cuprinsese de tot îndestulirea.

„Ajunge,” zise el. „De cum va la rădăcina limbii tale aleșuesce o minciună, atunci nici Solomon nu ar fi sigur dinaintea ta. Cum că nu ești Roman, — cum că Iudeu fiind uresci Roma și îți bați capul, cum ai pute, să-ți răsbuni, asta ți-o cred, despre asta nici o vorbă mai mult. Cum stăm înse cu istețimea ta? Ce esperință ai tu în lupta cu căruțele? Și apoi caii, — ești tu ore capabil, să-i pleci sub vocea ta? Puté-ți vei învăța, să te cunoșcă, să vină la chemarea ta, să alerge, când poftesci, să alerge până la estrema prestațiune a plumanilor și mușchilor, pentru ca apoi în orice hotărîtoare să-i oșpeșii la o încordare a forțelor, la cea mai mare din toate? Darul acesta nu e dat ori cui, fiul meu. O! pe gloria lui Dumnezeu! Eu am cunoscut un rege, care a domnit preste milioane de omeni ca maestrul lor absolut, inse el n'a știut să-și dobîndescă respectul unui cal. Să ne înțelegem bine! Eu nu vorbesc despre acele dobitoce timpite, destinațiunea cărora este, să fie sclavi ai sclavilor, despre dobitoce, cari sînt degenerate după sânge și după formă, — despre dobitoce, cari sînt fără de spirit, ci despre cai, cum sînt ai mei, cari sînt regi ai felului lor, de o origine, ce se reduce până la zilele celui dintăi Faraon. Ei sînt soții mei și trăind cu mine dimpreună multă vreme stau cu mine aproape pe aceeași treptă. Ei la instinctul său au adaus minte omenescă, simțurilor sale le-au altuit din spiritul nostru, până au ajuns, de simțesc ca și noi ambiție, iubire, ură și dispreț. Ei sînt eroi în luptă, er în iubire sînt afabili ca nisce femei. Vino!”

Un sclav intră pe loc.

„Las, să vină Arabii mei!”

Omul trase în latură o parte a cortinei, carea despărțea cortul în două, și se imbiă ochilor o ceta de cai. Ei își ridicară capetele și pe o clipelă ascultară, ca și cum ar fi voit, să se încredințeze despre invitarea, ce li-se va face.

„Veniți!” le zise Ilderim. „Ce stați acolo? Ce am eu, ce să nu fie și al vostru? Veniți, vă zic!”

Ei pășiră încetinel în lăuntru.

„Fiule al lui Israil,” zise șeful, „Moisi al tui a fost om mare, inse — ha ha ha! trebuie să rid, când gîndesc la aceea, că el a permis părinților tui boul prostolan și asinul încăpăținat, eră ținerea cailor le-a oprit-o. Ha ha ha! Crești tu, că o ar fi făcut, dacă ar fi vădut pe acesta, ori pe cela, — ori pe cela, — ori pe cel de colo?”

Zicînd aceste își puse mîna pe fruntea calului, carele cel dintăi venise la el, și-i gugulia cu mândrie nesfârșită și cu multă frăgețime.

(Va urma.)

Bibliografie.

„Enciclopedia Română”, publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii Transilvane de Dr. G. Diaconovich. A apărut fasc. IV., care cuprinde articolele „Așango—Balneografia” cu numeroase ilustrațiuni și harte. Litera A. se închie cu pagina 338 cuprindînd în total preste 3500 articole pe 676 colone. Dintre articolele mai însemnate ale fasc. IV. amintim: Asia, cu o hartă excelentă lucrată la F. A. Brockhaus în Lipsca și cu 11 tipuri asiatice; Asigurare; Asociațiune, As. Transilvană; Atanasii Anghel; Athanasescu Dim.; Ateneul român (cu ilustr.); Athos; Aurelian P. S.; Australia (cu 10 ilustr. etnogr.); Austria, A.-Ungaria; Avicultura (cu 2 ilustr.); Axente Sever; Baba; Babeș; Băcău; Băi (B. Herculane de Dr. G. Vuia, cu o panoramă și tablouri excelente din oficina Angerer & Göschl în Viena); Balașa (cu tabl. bisericii D. Balașa) etc. Acest fascicol, după cum sîntem informați, se va expedia preste câteva zile tuturor abonanților, cari au achitat prețul lui anticipativ. Abonamente se primesc la editorul W. Krafft. în Sibiu și (pentru România) la C. Müller în Bucuresci pe lângă solvirea anticipativă a prețului pentru câte 5 ori 10 fasc. à fl. 1.— resp. Lei 2.50.

A apărut: „Convorbiri literare” Nr. 5 cu următorul sumar:

Nicolae Basilescu. Parisina (tragedie). — Ada Negri. Mama (poesie). — Gr. Tașan. Discursurile parlamentare ale dlui Titu Maiorescu. — Adio. Poesie trad. de St. O. Iosif. — W. Shakespeare. Femeea îndărătnică (comedie). — H. G. Lecca. D. Nanu. Două lumi (poesie). — Dr. Iv. D. Șişmanoff. Însemnătatea și teoria etnografiei Bulgare. — D. Nanu. Himn (poesie). — D. C. Nădejde. Criticii Năpastei (studiu critic). — Revista publicațiilor.

A apărut:

„Foaie pentru toți” Nr. 22. cu următorul cuprins variat și interesant. Scriitorii și artiștii nostri (Al. Vlahuță și L. Șăineanu). Plîngeam, poesie de S. Hușianul. Scrișore deschisă. Cugel curat. Discurs la deschiderea expoziției artiștilor, de C. I. Stăncescu. Gîndiri. Nici verzi, snovă de D. Stăncescu. Vrajitorul alb, roman. Pagini uitate, de I. Ghica. Nanson. Romanul unui călugăr. Litere și arte. Petreceri și jocuri. Posta red.

A eșit de sub tipar:

„Istoria împăratului Traian și a Contemporanilor săi” de Dr. Heinrich Francke, traducere autorisată de P. Broștean. Cu 12 ilustrațiuni. Prețul unui esempl. fl. 4. — pentru România Lei 12. —; legături cu lucș fl. 1. — pentru România Lei 3. — bucata.

A se adresa la fie care librărie sau de-a dreptul la editorul:

Petru Broștean
în Brașov str. garei nr. 45.

Editor și redactor răspundător:

Dr Victor Szmigelski.